

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“УКРАЇНСЬКА МОВА
В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ”
(для бакалаврів спеціальності “Журналістика”)

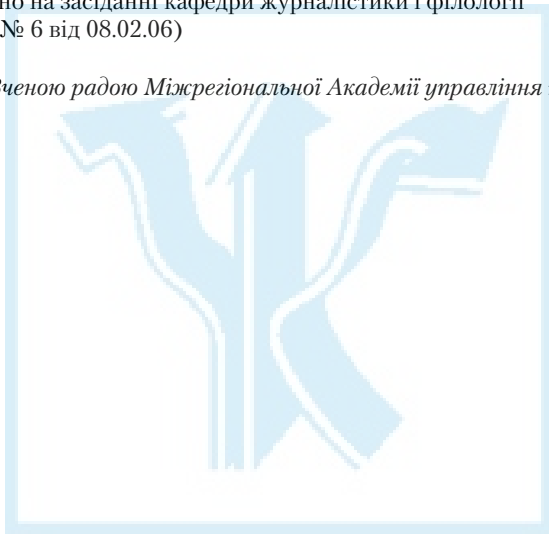
МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри журналістики і філології
С. А. Панченко

Затверджено на засіданні кафедри журналістики і філології
(протокол № 6 від 08.02.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Панченко С. А. Навчальна програма дисципліни “Українська мова в засобах масової комунікації” (для бакалаврів спеціальності “Журналістика”). — К.: МАУП, 2006. — 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Українська мова в засобах масової комунікації”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова є національною мовою багатомільйонного народу. Вона належить до високорозвинених мов із давніми писемними традиціями.

Якщо наприкінці XIX — на початку XX ст. еволюційні процеси, пов'язані з національною мовою, відбувалися у сфері художньої літератури, то сьогодні одним із найважливіших центрів її активного життя стає, безперечно, сфера мас-медіа.

Засоби масової комунікації — одна з наймолодших сфер нашої культури, де утверджує себе українська мова. Якщо національна мова віддзеркалює обличчя народу, то мова ЗМК відбиває обличчя Держави. Різні політичні партії, товариства, громадські організації, виробничі об'єднання, соціальні групи виражають себе в слові, що йде у світ через різні канали, і у своїй сукупності створюють відповідний образ Держави. У сучасних умовах функціонування української мови дуже важливо через електронні ЗМК створювати цілісний звуковий образ України. Сьогодні відбувається розширення кількісного і якісного складу комунікації, в якому журналісти відіграють важливу роль.

Курс “Українська мова в засобах масової комунікації” є однією зі складових професійної підготовки журналістів в Україні. Головна мета навчальної дисципліни — різнобічний мовленнєвий розвиток майбутніх фахівців, усвідомлення місії комунікативної, репрезентативної та культураносної функцій української мови в засобах масової інформації.

За підсумками вивчення курсу студенти повинні:

- усвідомити суть понять “сучасна українська літературна мова”, “національна мова”, “мова ЗМК”;
- знати особливості публіцистичного стилю та його жанри;
- розрізняти особливості лексики, граматики, орфоєпії, орфографії та етикету в мові ЗМК;
- знати орфоєпічні, граматичні, лексичні, стилістичні норми української мови;
- уміти виступати з доповідями і повідомленнями перед аудиторією за результатами власної пізнавальної діяльності, дотримуючись орфоєпічних і граматичних норм;
- дискутувати, переконливо аргументуючи особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими моральними і етичними нормами;

- писати твори, добираючи відповідні мовні засоби, виражаючи своє ставлення, враховуючи ситуацію спілкування, зокрема адресата;
- вільно користуватися словниками;
- редагувати неправильно побудовані речення, виправляти орфоепічні і граматичні помилки в мові ЗМК.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“УКРАЇНЬСЬКА МОВА
В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ”

№ пор.	Назва змістових модулів і тем
1	Змістовий модуль 1. Функціонування української мови в ЗМК Предмет, мета і завдання курсу “Українська мова в засобах масової комунікації”
2	Мовна ситуація в Україні
3	Природа, функції та будова мови
4	Культура української мови. Проблеми культури мовлення в засобах масової комунікації
5	Фонетика. Фонологія. Звуковий склад української мови
6	Орфоепічні норми української літературної мови
7	Графіка та орфографія української мови
8	Змістовий модуль 2. Лексика і лексикологія сучасної української мови Лексика сучасної української мови
9	Лексика української мови за походженням
10	Лексика української мови зі стилістичного погляду
11	Розвиток словникового складу сучасної української літературної мови
12	Змістовий модуль 3. Українська фразеологія у мові мас-медіа Українська фразеологія: джерела, структура, семантика
13	Роль фразеологізмів у мові мас-медіа
14	Досягнення української лексикографічної науки
Разом годин: 36	

ЗМІСТ
дисципліни

“УКРАЇНЬСЬКА МОВА
В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ”

Змістовий модуль 1. Функціонування української мови в ЗМК

Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу “Українська мова в засобах масової комунікації”

Зміст і структура курсу “Українська мова в засобах масової комунікації”, його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.

Значення курсу для високопрофесійної підготовки журналістських кадрів, майстерного володіння словом, підвищення рівня загальномовної культури майбутніх фахівців. Характеристика і взаємозв'язок різних мовознавчих курсів у системі журналістської освіти.

Найважливіші принципи вдосконалення філологічної освіти студентів- журналістів.

Література [5; 12; 16; 35; 36; 40; 42; 46; 50]

Тема 2. Мовна ситуація в Україні

Українська мова — одна із форм національної культури. Вислови про мову.

Мова і суспільство. Функції мови.

Престиж мови. Мовна ситуація. Мовна політика.

Національна школа дослідників походження української мови, значення їх праць для формування мовної свідомості та розвитку культури.

Геноцид — етноцид — лінгвоцид. Основні форми лінгвоциду в Україні та в інших державах.

Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.

Україномовні ЗМІ: сучасний стан, проблеми, перспективи, тенденції.

Аналіз мовної політики регіональних ЗМІ.

Література [4; 12; 13; 16; 35; 36; 42; 43; 46; 51]

Тема 3. Природа, функції та будова мови

Короткі відомості з історії лінгвістичних вчень.

Мова як біологічне явище. Мова як психофізичне явище. Генеалогічна класифікація мов.

Знакова природа мови. Мовознавство й семіотика.

Мова й мислення. Психофізичні основи зв'язку мови й мислення. Внутрішнє мовлення і мислення.

Мова й мовлення. Взаємозв'язок мови й мислення в системі мовних значень. Функції мови.

Мова як історична категорія. Статика та динаміка мови. Чинники та закони розвитку мови. Причини мовних змін. Синхронія та діахронія.

Науки про мову. Міждисциплінарні мовознавчі науки XXI ст., їх завдання та перспективи. Соціо- і психолінгвістика, комп'ютерна лінгвістика в системі новітніх комунікативних технологій.

Література [1; 9; 21; 24; 26; 29; 30; 36]

Тема 4. Культура української мови. Проблеми культури мовлення в засобах масової комунікації

Культура мови. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Типи мовлення.

Поняття норми. Структурно-мовні типи норм. Літературна норма, її головні ознаки.

Українська мовна територія. Мовна свідомість. Мовний етикет. Мовна особистість.

Національно-культурна специфіка мовної поведінки. Предмет і завдання етнопсихолінгвістики.

Мовна культура в науковому та навчальному спілкуванні.

Основні проблеми культури мови в засобах масової інформації. Мистецтво мовлення в масовій комунікації.

Сучасні енциклопедії, словники, довідники, їх значення в удосконаленні культури мови журналістів.

Література [9; 10; 16; 17; 21; 25; 27; 35; 36; 58]

Тема 5. Фонетика. Фонологія. Звуковий склад української мови

Фонетика. Мовні звуки, їх характеристика: частота, амплітуда, тривалість і спектр коливання.

Звук як фізичне і психофізичне явище. Характеристика звуків мови з психофізичного погляду (висота, інтенсивність, тембр).

Мовний апарат людини. Механізм мовлення.

Класифікація звуків. Голосні звуки у мовному потоці. Явище асиміляції і дисиміляції приголосних. Чергування звуків при словозміні і словотворенні.

Темп. Наголос. Пауза. Ритмічна організація звукового потоку. Інтонація.

Фонологія як розділ мовознавства. Поняття фонемі. Функції фонемі. Позиційні чергування фонем.

Література [1; 3; 5; 15; 26; 27; 29; 37; 39]

Тема 6. Орфоепічні норми української літературної мови

Поняття орфоепічної норми. Імперативні (обов'язкові) та диспозитивні (передбачають варіанти вимови) орфоепічні норми. Основні випадки порушення орфоепічних норм.

Словесний наголос. Вільний, рухомий наголос як характерна ознака української вимови.

Синтагматичне членування речення, логічний і емоційно-експресивний наголоси. Варіантне наголошування слів. Наголос у складних і складноскорочених словах.

Культура усного мовлення. Порушення орфоепічних норм при вимові звуків і наголошенні слів у мовленні на радіо і телебаченні. Рекомендації щодо виправлення помилок у вимові та наголошенні. Орфоепічні словники.

Література [1; 3; 5; 14; 33; 37; 39]

Тема 7. Графіка та орфографія української мови

З історії письма. Писемне мовлення як матеріальне втілення мислення людини. Неалфавітні види письма. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо.

Алфавітне письмо. Алфавіт — зоровий образ культурного розвитку народу. Транслітерація українського алфавіту латинськими буквами.

Український правопис. Підсистеми правопису: графіка, орфографія, пунктуація.

Графіка. З історії української графіки. Графічні засоби. Транслітерація та її роль у передачі іншомовних власних назв.

Основні вимоги до алфавітного письма.

Орфографія. Принципи українського правопису: фонетичний, морфологічний, історичний, або традиційний.

Новий український правопис. Суть концепції сучасного українського правопису. Найскладніші правила чинного українського правопису.

Література [1; 14; 15; 19; 26; 29; 30; 36; 38; 39]

Змістовий модуль 2. Лексика і лексикологія сучасної української мови

Тема 8. Лексика сучасної української мови

Предмет лексикології. Слово як одиниця мови. Поняття лексеми.

Лексичне й граматичне значення слова. Полісемія (багатозначність слів) та моносемія (однозначність слів). Терміни. Дефініція терміна. Ключові терміни журналістики. Робота над словом у журналістській творчості.

Типи лексичних значень. Пряме і переносне значення слів, особливості їх використання в засобах масової інформації.

Омоніми, пароніми, синоніми, антоніми, їх типи, особливості використання.

Ономастика як наука про власні імена. Антропоніми (власні імена людей), топоніми (назви географічних об'єктів), гідроніми (назви водних артерій). Особливості використання ономастичної лексики в газетному мовленні.

Література [1; 2; 14; 17; 33; 39; 43; 48; 57]

Тема 9. Лексика сучасної української мови за походженням

Групи лексики сучасної української мови за походженням. Власне українська і запозичена лексика. Основні причини запозичень. Різновиди запозичень: лексичне, словотвірне, морфологічне, семантичне, калькування.

Старослов'янismi в українській мові, їх основні ознаки.

Слова іншомовного походження. Фонетичні та морфологічні ознаки іншомовних слів. Інтернаціоналізми, їх ознаки. Кальки.

Екзотизми (етнографізми) та варваризми, їх значення в публіцистичному тексті. Явище пуризму.

Іншомовні слова в сучасних засобах масової інформації. Критерії використання лексики іншомовного походження. Функціональна і стилістична характеристики різних за походженням слів у журналістських текстах.

Література [4; 6; 10; 16; 33; 43; 57; 59]

Тема 10. Лексика української мови зі стилістичного погляду

Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.

Публіцистичний стиль як основа мовлення засобів масової інформації, його особливості. Роль журналістів у становленні й збагаченні публіцистичного стилю. Мовна культура сучасної української журналістики.

Загальноживана, професійна та спеціальна лексика. Професіоналізми і терміни (зіставна характеристика).

Діалектна лексика. Жаргонна лексика. Жаргонізми та арготизми (зіставна характеристика).

Конфесійна лексика, джерела її збагачення.

Стилістично нейтральна лексика. Розмовна і просторічна лексика, їх склад і характер. Емоційно-експресивна лексика.

Література [3; 5–7; 16; 18; 56]

Тема 11. Розвиток словникового складу сучасної української літературної мови

Неологізація лексики в українських ЗМІ як ознака суспільного поступу. Неологізми. Нові аббревіатури в українській пресі. Українська модерна політологічна лексика.

Іншомовні слова та їх українські відповідники. Терміни ринкової економіки. Комп'ютерна термінологія. Інші наукові терміни.

Експресивне словотворення в газетних текстах.

Мовотворча діяльність журналістів, її роль у збагаченні словникового складу української мови. Образне багатство, пов'язане з індивідуально-авторським використанням лексем у публіцистичному стилі, та його значення для підвищення загальноосвітнього рівня читачів.

Вплив суспільно-політичних, економічних, культурологічних факторів на розвиток лексики української мови.

Література [4; 5; 12; 16; 43–45; 59; 61]

Змістовий модуль 3. Українська фразеологія у мові мас-медіа

Тема 12. Українська фразеологія: джерела, структура, семантика

Фразеологія як розділ мовознавства про структуру й семантику фразеологічних одиниць, функцію їх у мові й мовленні, історію виникнення й розвитку, роль в інтралінгвістичних (внутрісистемних) і екстралінгвістичних (позамовних) процесах.

Фразеологізми, їх генетичні, функціональні та структурно-граматичні ознаки. Системні зв'язки у фразеології. Джерела і склад української фразеології.

Фразеологічна одиниця і слово. Відтворюваність як основна ознака фразеологічної одиниці. Відтворення фразеологічних одиниць у перекладах з однієї мови на іншу. Класифікація фразеологічних одиниць з погляду їх семантичної спаяності.

Структурні типи фразеологічних одиниць. Прислів'я і приказки. Крилаті слова та вислови. Афоризми, їх характерні ознаки. Різновиди афоризмів (сентенція, максима).

Парадокс. Літературна цитата. Ремінісценція. Каламбурні сполуки в системі української фразеології. Фразеологічні синоніми та антоніми.

Література [16; 19; 21; 25–28; 32; 47; 49]

Тема 13. Роль фразеологізмів у мові мас-медіа

Фразеологія і збагачення засобів вираження в журналістському тексті.

Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа. Фразеологізми як мовні кліше в засобах масової інформації.

Мовні штампи. Уникнення мовних штампів у ЗМК (у пресі, на радіо, телебаченні).

Фразеологізм і контекст. Номінативні функції фразеологізмів.

Особливості перекладу фразеологізмів у журналістських текстах.

Фразеологізми як засіб емоційного впливу у газетному, теле- і радіомовленні.

Література [19; 20; 28; 32; 36; 47; 49; 54; 62]

Тема 14. Досягнення української лексикографічної науки

Історія укладання словників в Україні. Лексикографія і творча праця журналіста.

Сучасна українська лексикографія. Загальна характеристика словників.

Типи лінгвістичних словників української мови.

Тлумачні словники, принципи їх побудови. Характеристика основних тлумачних словників.

Словники синонімів, антонімів, паронімів. Словники іншомовних слів, їх структура й характеристика.

Етимологічні словники. Діалектні словники. Перекладні словники. Фразеологічні словники. Довідники з культури української мови. Спеціалізовані словники з різних галузей наук.

Система стилістичних позначок у тлумачних і двомовних словниках.

Сучасні досягнення українських лексикографів.

Значення енциклопедій та словників у редакційній практиці. Робота журналістів зі словниками.

Література [2; 8; 11; 15; 22–25; 48]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Українська мова — одна із форм національної культури. Вислови про мову.
2. Мова і суспільство. Функції мови.
3. Престиж мови. Мовна ситуація. Мовна політика.
4. Національна школа дослідників походження української мови, значення їх праць для формування мовної свідомості та розвитку культури.
5. Геноцид — етноцид — лінгвоцид. Основні форми лінгвоциду в Україні та інших державах.
6. Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.
7. Україномовні ЗМІ: сучасний стан, проблеми, перспективи, тенденції.
8. Аналіз мовної політики регіональних ЗМІ.
9. Короткі відомості з історії лінгвістичних вчень.

10. Мова як біологічне і психофізичне явище.
11. Генеалогічна класифікація мов.
12. Знакова природа мови. Мовознавство й семіотика.
13. Мова й мислення.
14. Психофізичні основи зв'язку мови й мислення. Внутрішнє мовлення і мислення.
15. Мова й мовлення. Взаємозв'язок мови й мислення в системі мовних значень.
16. Функції мови.
17. Мова як історична категорія. Статика та динаміка мови.
18. Чинники та закони розвитку мови. Причини мовних змін. Синхронія та діахронія.
19. Науки про мову. Міждисциплінарні мовознавчі науки XXI ст., їх завдання і перспективи.
20. Культура мови. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Типи мовлення.
21. Поняття норми. Структурно-мовні типи норм.
22. Літературна норма, її головні ознаки.
23. Українська мовна територія. Місце української мови серед інших мов світу.
24. Мовна свідомість. Мовний етикет. Мовна особистість.
25. Національно-культурна специфіка мовної поведінки. Предмет і завдання етнопсихолінгвістики.
26. Мовна культура в науковому та навчальному спілкуванні.
27. Основні проблеми культури мови в засобах масової інформації.
28. Мистецтво мовлення в масовій комунікації.
29. Сучасні енциклопедії, словники, довідники, їх значення в удосконаленні культури мови журналістів.
30. Фонетика. Мовні звуки, їх характеристика: частота, амплітуда, тривалість і спектр коливання.
31. Звук як фізичне і психофізичне явище. Характеристика звуків мови з психофізичного погляду (висота, інтенсивність, тембр).
32. Мовний апарат людини. Механізм мовлення.
33. Класифікація звуків. Голосні звуки у мовному потоці. Явище асиміляції і дисиміляції приголосних.
34. Чергування звуків при словозміні і словотворенні.
35. Темп. Наголос. Пауза. Ритмічна організація звукового потоку. Інтонація.

36. Фонологія як розділ мовознавства. Поняття фонемі.
37. Функції фонемі. Позиційні чергування фонем.
38. Писемне мовлення як матеріальне втілення мислення людини.
39. Неалфавітні види письма. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо.
40. Алфавітне письмо. Алфавіт — зоровий образ культурного розвитку народу.
41. Транслітерація українського алфавіту латинськими буквами.
42. Український правопис. Підсистеми правопису: графіка, орфографія, пунктуація.
43. Графіка. Графічні засоби.
44. Транслітерація та її роль у передачі іншомовних власних назв.
45. Основні вимоги до алфавітного письма.
46. Орфографія. Принципи українського правопису.
47. Новий український правопис. Суть концепції сучасного українського правопису.
48. Найскладніші правила чинного українського правопису.
49. Предмет лексикології. Слово як одиниця мови. Поняття лексеми.
50. Лексичне й граматичне значення слова. Полісемія (багатозначність слів) та моносемія (однозначність слів).
51. Терміни. Дефініція терміна. Ключові терміни журналістики.
52. Робота над словом у журналістській творчості.
53. Типи лексичних значень.
54. Пряме і переносне значення слів, особливості їх використання в засобах масової інформації.
55. Омоніми, їх типи, особливості використання.
56. Пароніми, їх типи, особливості використання.
57. Синоніми, їх типи, особливості використання.
58. Антоніми, їх типи, особливості використання.
59. Ономастика як наука про власні імена. Антропоніми, топоніми, гідроніми, їх визначення та особливості.
60. Особливості використання ономастичної лексики в газетному мовленні.
61. Групи лексики сучасної української мови за походженням.
62. Власне українська і запозичена лексика. Основні причини запозичень.

63. Різновиди запозичень: лексичне, словотвірне, морфологічне, семантичне, калькування.
64. Старослов'янізми в українській мові, їх основні ознаки.
65. Слова іншомовного походження. Фонетичні та морфологічні ознаки іншомовних слів.
66. Інтернаціоналізми, їх ознаки. Кальки.
67. Екзотизми (етнографізми) та варваризми, їх значення в публіцистичному тексті. Явище пуризму.
68. Іншомовні слова в сучасних засобах масової інформації. Критерії використання лексики іншомовного походження.
69. Функціональна і стилістична характеристики різних за походженням слів у журналістських текстах.
70. Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.
71. Публіцистичний стиль як основа мовлення засобів масової інформації, його особливості.
72. Роль журналістів у становленні й збагаченні публіцистичного стилю.
73. Мовна культура сучасної української журналістики.
74. Загальноживана, професійна та спеціальна лексика.
75. Професіоналізми і терміни (зіставна характеристика).
76. Діалектна лексика. Жаргонна лексика. Жаргонізми та аргоізми (зіставна характеристика).
77. Конфесійна лексика, джерела її збагачення.
78. Стилiстично нейтральна лексика. Розмовна та просторiчна лексика, їх склад і характер.
79. Емоційно-експресивна лексика, її функції та особливості використання у мові ЗМІ.
80. Неологізація лексики в українських ЗМІ як ознака суспільного поступу.
81. Неологізми. Нові аббревіатури в українській пресі. Українська модерна політологічна лексика.
82. Іншомовні слова та їх українські відповідники. Терміни ринкової економіки. Комп'ютерна термінологія. Інші наукові терміни.
83. Експресивне словотворення в газетних текстах.
84. Мовотворча діяльність журналістів, її роль у збагаченні словникового складу української мови.
85. Вплив суспільно-політичних, економічних, культурологічних факторів на розвиток лексики української мови.

86. Фразеологія як розділ мовознавства про структуру й семантику фразеологічних одиниць.
87. Фразеологізми, їх генетичні, функціональні та структурно-граматичні ознаки. Системні зв'язки у фразеології.
88. Джерела й склад української фразеології.
89. Фразеологічна одиниця і слово. Відтворюваність як основна ознака фразеологічної одиниці.
90. Класифікація фразеологічних одиниць з погляду їх семантичної спаяності.
91. Структурні типи фразеологічних одиниць.
92. Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа. Фразеологізми як мовні кліше в засобах масової інформації.
93. Мовні штампи. Уникнення мовних штампів у ЗМК (у пресі, на радіо, телебаченні).
94. Фразеологізм і контекст. Номінативні функції фразеологізмів.
95. Фразеологізми як засіб емоційного впливу у газетному, теле- і радіомовленні.
96. Історія укладання словників в Україні. Лексикографія і творча праця журналіста.
97. Сучасна українська лексикографія. Загальна характеристика словників.
98. Значення енциклопедій і словників у редакційній практиці. Робота журналістів зі словниками.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Перше завдання контрольної роботи передбачає реферативний письмовий виклад теоретичного матеріалу, що ілюструється змістовними прикладами. Відповідь має бути стислою, лаконічною, конкретною і повною.

Друге завдання пошукового характеру. Для його виконання варто використати матеріали друкованих україномовних ЗМІ. Дібрані матеріали повинні бути проаналізовані згідно з вимогами завдання.

Мета третього і четвертого завдань — перевірити знання з орфографії, лексики, граматики української мови.

Виконуючи п'яте завдання, за необхідності слід звернутися до фразеологічного словника.

Варіант контрольної роботи студенти вибирають за останньою цифрою номера своєї залікової книжки.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Мова і суспільство. Функції мови.
2. Випишіть з газетного тексту 10 слів-термінів, поясніть їх значення та доцільність використання.
3. Виправте помилки: п'ятдесятирічний ювілей, болільник футболу, спів ставити помилки, подавляюча більшість.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: імідж/мейкер, учитель/словесник, без/відома, казна/чий, звідки/небудь, аби/ж/то, пост/скриптур, вище/згаданий, семи/сотий, по/перше, типологічно/споріднений, авіа/рейс, хліб/сіль, транс/атлантичний, хроніко/документальний.
5. З'ясуйте значення та походження фразеологізмів: Лицар печального образу. Альма-матер. Умивати руки. Моцарт і Сальєрі.

Варіант 2

1. Взаємозв'язок: мови й мовлення, мови й мислення.
2. Випишіть з газетного тексту приклади словникових і контекстуальних антонімів, поясніть.
3. Поставте наголос у словах: черговий, сільськогосподарський, усмішка, помилка, шофер, феномен, статуя, вігчим, виразно.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: інтер/бачення, суб/культура, стоп/кадр, ніби/то, не/мов/би/то, з/року/в/рік, мульти/медіа, інформ/бюро, ді/джей, де/портація, будь/хто, відео/інформація, ритмо/мелодійний, пройм/тайм, щастя/доля.
5. З'ясуйте значення та походження фразеологізмів: Гордіїв вузол. Сади Семіраміди. Вавилонське стовпотворіння. Парнас.

Варіант 3

1. Поняття літературної норми. Структурно-мовні типи норм.
2. Випишіть з газетного тексту приклади синонімів, поясніть мету їх уживання.
3. Виправте помилки: зложити повноваження, наказаний злочинець, вилікуватись від нежиті, згідно постанови.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: полунично/вишневий, на/вигляд, макро/система, міні/футбол, все/таки,

все/ж/таки, фото/робот, прес/реліз, далеко/далеко, одно/денний, тех/план, в/одночас, магазин/салон, здивовано/розгублений, псевдо/мистецтво.

5. З'ясуйте значення та походження фразеологізмів: Спочивати на лаврах. Ламати списи. Манна небесна. Содом і Гоморра.

Варіант 4

1. Культура мови. Основні комунікативні ознаки культури мовлення.
2. Випишіть з газетного тексту приклади міжмовних омонімів, поясніть їх особливості.
3. Поставте наголос у словах: батьківський, ласкавий, новий, пасквіль, глядач, напрочуд, аристократія, загадка, випадок, зачин.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: аудіо/візуальний, день/два, м'ясо/молочний, Ростов/на/Дону, ретро/град, держ/майно, довго/очікуваний, нежданий/негаданий, державо/творчий, ні/ким, ні/з/ким, розмовно/побутовий, теле/ефір, гірко/солодкий, світло/голубий.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Золота середина. Золотий дощ. Золоті руки. Золоте правило.

Варіант 5

1. Поняття орфоепічної норми та її значення для формування культури усного мовлення.
2. Випишіть з газетного тексту 10 трансформованих фразеологізмів, поясніть спосіб трансформації.
3. Виправте помилки: найбільш здібніший, футбольні болільники, пахуча шампунь, з біллю в серці.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: у/трьох, по/третє, по/трое, відео/сюжет, тільки/що, соціал/демократичний, мас/медіа, загально/відомий, напів/сонний, диск/жокей, по/братньому, прем'єр/ліга, пра/ліс, через/те/що, блок/система.
5. З'ясуйте значення та походження фразеологізмів: Перейти Рубікон. Іду на Ви! Бути чи не бути. Півцарства за коня.

Варіант 6

1. Графіка та орфографія як важливі чинники нормативності, культури писемного мовлення.
2. Випишіть з газетних публікацій 10 складноскорочених слів та аббревіатур і поясніть спосіб їх творення.

3. Поставте наголос у словах: Черемош, стенографія, ненависть, одинадцять, гуртожиток, вимова, псевдонім, квартал, агент, сантиметр.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: звуко/відтворення, ніби/то, польсько/український, спец/загін, інформ/агентство, експрес/новини, прес/секретар, кіно/об'єктив, по/можливості, психо/лінгвістика, тхозна/звідки, загально/європейський, пів/Киева, аби/куди, все/таки.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Біла пляма. Лебедина пісня. Співати дифірамби. Останній із могікан.

Варіант 7

1. Публіцистичний стиль як основа мовлення засобів масової інформації, його особливості.
2. Випишіть і проаналізуйте 10 фразеологізмів у ролі заголовків, зачинів і кінцівок у матеріалах українських видань.
3. виправте помилки: звернутися по наступним питанням, приймати участь, довгострокова відпустка, три автора.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: супер/приз, кіно/хроніка, компакт/диск, великий/превеликий, лікар/терапевт, тридцяти/шести/градусний, абсолютно/сприятливий, ні/до/кого, весна/красна, ледве/ледве, теле/шоу, кінець/кінцем, нижче/наведений, екстра/ординарний, хімік/технолог.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Книга за сімома печатами. Свята святих. Обітована земля. Біла ворона.

Варіант 8

1. Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.
2. Випишіть з газетного тексту 5 професіоналізмів. В чому їх відмінність від слів-термінів?
3. Поставте наголос у словах: приязнь, живопис, рукопис, решето, весняний, вірші, витрата, потойбіч, алкоголь, верба.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: стерео/магнітофон, анти/терористичний, латино/американський, віч/на/віч, теле/журналіст, вище/згаданий, військово/морський, віце/президент, по/українськи, штаб/квартира, загально/освітній, темно/зелений, чим/раз, повсяк/час, без/сумніву.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Ахіллесова п'ята. Сім чудес світу. О свята простота! Блудний син.

Варіант 9

1. Джерела і склад української фразеології.
2. Наведіть приклади вживання в газетній публіцистиці іншомовних слів, визначте доцільність їх уживання.
3. Виправте помилки: пояснююча записка, вхід по пропускам, по нашим даним, довірене лице.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: мото/крос, немов/би/то, п'яти/тисячний, концерт/мейстр, унтер/офіцер, слово/в/слово, північно/східний, три/томний, казна/звідки, пліч/о/пліч, що/сили, медіа/центр, мати/й/мачуха, перекоти/поле, відео/репортаж.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Пути Гіменей. Піддати анафемі. Бура в склянці води. Нитка Аріадни.

Варіант 10

1. Структурні типи фразеологічних одиниць.
2. Випишіть з газетного тексту 10 термінів ринкової економіки.
3. Поставте наголос у словах: півтора, всього, задарма, дактиль, приятель, шанобливий, партер, завжди, предмет, новий.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: де/хто, в/середині, пів/університету, напів/свідомо, воєнно/стратегічний, військово/полонений, хоч/не/хоч, далеко/далеко, що/години, попід/віконню, синьо/жовтий, шістдесяти/п'яти/мільйонний, без/відома, з/за, порівняльно/історичний.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Альфа і Омега. Перейти Рубікон. Легкий хліб. Не в'язати лика.

Варіант 11

1. Групи лексики сучасної української мови за походженням.
2. Випишіть з газетних публікацій 5 неологізмів, поясніть їх походження та значення.
3. Виправте помилки: купити за любую ціну, невимовна біль, десять гривнів, слідуюча зупинка.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: податково/фінансовий, високо/авторитетний, анти/демократичний, з/поміж, будь/що, де/що, на/щастя, мікро/автобус, по/батькові, мас/медіа, прем'єр/міністр, екс/чемпіон, жовто/гарячий, кисло/солодкий, студент/журналіст.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Останній з могок. Неопалима купина. Шлях на Голгофу. Відкрити Америку.

Варіант 12

1. Сучасна українська лексикографія. Загальна характеристика словників.
2. Наведіть приклади вживання в газетних публікаціях жаргонізмів та арготизмів, поясніть мету їх уживання.
3. Поставте наголос у словах: видання, український, Євангеліє, Орест, триптих, помовчати, центнер, бюлетень, монолог, байду-же.
4. Напишіть правильно слова і поясніть їх правопис: прес/конференція, до/речі, честь/честю, пів/Львова, будь/ласка, коли/б, східно/український, псевдо/культура, авіа/рейс, що/небудь, на/вигляд, Івано/Франківськ, національно/патріотичний, сніжно/білий, до/побачення.
5. З'ясуйте значення і походження фразеологізмів: Терновий вінок. Випити чашу до дна. Гордіїв вузол. Канути в Лету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Головащук С.* Словник-довідник з правопису української мови. — К., 1989.
2. *Гринчишин Д. Т., Сербенська О. А.* Словник паронімів української мови. — К., 1993.
3. *Єрмоленко С.* Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. — К., 1999.
4. *Здоровега В.* Теорія й методика журналістської творчості: Навч. посіб. — Львів: ПАІС, 2000.
5. *Зубков М.* Сучасне українське ділове мовлення. — Харків, 2001.
6. *Капелюшний А.* Стилістика. Редагування журналістських текстів. — Львів: ПАІС, 2003.
7. *Капелюшний А. О.* Стилістика і редагування: Практичний словник-довідник журналіста. — Львів: ПІАС, 2002.
8. *Коломієць М. П., Регушевський Є. С.* Короткий словник перифраз. — К., 1985.
9. *Кочан І., Токарська А.* Культура рідної мови: Зб. вправ і завдань. — Львів: Світ, 1996.
10. *Кочерган М.* Вступ до мовознавства: Підручник. — К.: Академія, 1999.

11. *Куньч Зоряна*. Риторичний словник. — К., 1997.
12. *Масова комунікація* / А. Москаленко, Л. Губернський, Ф. Іванов, В. Вергун. — К., 1997.
13. *Нова Конституція України: Огляд, коментарі* / Текст Основного Закону. — К.: Наук. думка, 2001.
14. *Новий російсько-український словник-довідник* / Укл. Я. Єрмоленко, О. Сліпушко. — К., 1996.
15. *Орфографічний словник*. — К.: Довіра, 1999.
16. *Особливості мови і стилю ЗМІ: Посібник*. — К., 1983.
17. *Пономарів О.* Культура слова: Мовностилістичні поради. — К., 2001.
18. *Пономарів О.* Стилістика сучасної української мови: підручник. — 3-тє вид., переробл. і допов. — Тернопіль, 2000.
19. *Різун В.* Літературне редагування: Підручник. — К.: Либідь, 1996.
20. *Різун В., Мамалига А., Феллер М.* Нариси про текст: теоретичні питання комунікації тексту. — К., 1998.
21. *Сербенська О.* Культура усного мовлення: Практикум. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 20003.
22. *Словник епітетів*. — К.: Довіра, 1998.
23. *Словник іншомовних слів*. — К., 2000.
24. *Словник труднощів української мови*. — К., 1989.
25. *Словник української мови: В 11 т.* — К., 1970–1980.
26. *Сучасна українська літературна мова: Підручник* / За ред. М. Я. Плющ. — К., 2001.
27. *Сучасна українська мова: Підручник* / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Пономаріва. — К.: Либідь, 2001.
28. *Україно-російський і російсько-український фразеологічний словник*. — К., 1978.
29. *Українська мова. Практикум: Навч. посіб.* / О. М. Пазяк та ін. — К., 2000.
30. *Український правопис*. — К., 1993, 1995.
31. *Універсальний словник-енциклопедія (УСЕ)*. — К.: Ірина, 1999.
32. *Фразеологічний словник української мови: У 2 т.* — К., 1993.
33. *Янко М. П.* Топологічний словник України: Словник-довідник. — К., 1998.
34. *Яцимирська М. Г.* Сучасна українська мова: Пунктуація. — Львів, 2002.

35. *Яцимірська М.* Культура мови журналіста як показник його інтелекту // Українська журналістика і національне відродження: Зб. наук. праць. — К.: НМК ВО, 1992. — С. 83–86.
36. *Яцимірська М.* Культура фахової мови журналіста. — Львів: ПАІС, 2004.

Додаткова

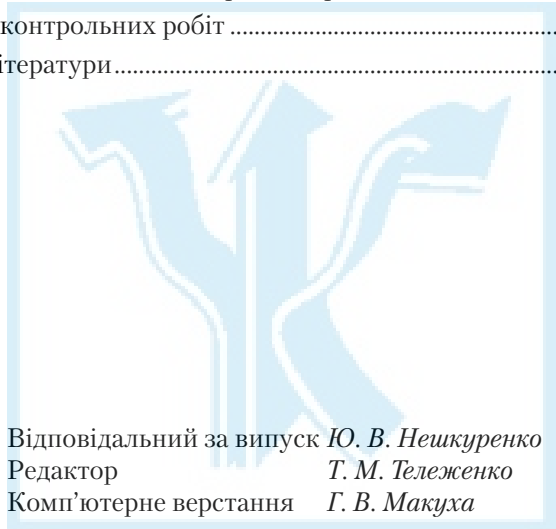
37. *Багмут А. та ін.* Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. — К., 1994.
38. *Вакуленко М.* Про “складні” проблеми українського правопису (українська латиниця, запозичені слова). — К., 1997.
39. *Волошак М.* Неправильно-правильно: Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. — К., 2000.
40. *Джеймс Галл.* Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід. — К.: К. І. С., 2002.
41. *Дмитровський З.* Телевізійна інформація. Теорія і практика. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
42. *Жак Гоне.* Освіта і засоби масової інформації: Пер. з франц. — К.: К. І. С., 2002.
43. *Журналіст* в поисках информации. — 2-е изд. — М.: Галерия, 2002.
44. *Зінкевич-Томанек Б., Григор’єв О., Прихода М.* Короткий практичний словник аббревіатур та скорочень української мови. — Краків, 1997.
45. *Іванов В., Мелещенко О.* Сучасні комп’ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування. — К.: ІЗМН, 1996.
46. *Караванський С.* Пошук українського слова, або боротьба за національне “Я”. — К.: Академія, 2001.
47. *Коваль А.* Спочатку було слово: крилаті слова біблійного походження в українській мові. — К.: Либідь, 2001.
48. *Кочерган М. П.* Словник українсько-російських міжмовних омонімів (“фальшиві друзі перекладача”). — К.: Академія, 1997.
49. *Радзівська Т.* Текст як засіб комунікації. — К.: Ін-т укр. мови, 1995.
50. *Різун В.* Загальна характеристика масовоінформаційної діяльності. — К., 2000.

51. *Різун В.* Основи масового спілкування як духовного єднання і порозуміння // Вісник Львів. ун-ту. — 2001. — Вип. 21. — Сер. “Журналістика”. — С. 20–25.
52. *Сербенська О., Волощак М.* Актуальне інтерв’ю з мовознавцем. — К., 2001.
53. *Скрипник А. Г., Дзятківська Н. П.* Власні імена людей. — К., 1986.
54. *Сметанина С.* Медіатекст в системі культури (динамічні процеси в мові і стилі журналістики кінця ХХ століття). — СПб.: Изд-во Михайлова В., 2002.
55. *Степанов Ю.* Мова і метод. К сучасній філософії мови. — М.: Школа “Мови російської культури”, 1998.
56. *Чабаненко В.* Стилістика експресивних засобів української мови. — Запоріжжя, 1993.
57. *Чак Є.* Чи правильно ми говоримо? — К.: Освіта, 1997.
58. *Чмут Т., Чайка Г.* Етика ділового спілкування: Навч. посіб. — К.: Вікар, 2002.
59. *Шаповалова Г.* Експресивні словосполучення як інструмент образного мислення журналіста // Урок української. — 2003. — № 11, 12. — С. 21–26.
60. *Штерн И.* Лингвистические аспекты разработки систем понимания текстов. — К.: Знання, 1980.
61. *Юзвизин И.* Основы информатиологии. — М.: Высш. шк., 2001.
62. *Яцимирська М.* Текст-дискурс як комунікативна сутність мовлення ЗМІ // Вісник Львів. ун-ту. — 2004. — Вип. 25. — С. 151–157. — Сер. “Журналістика”.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Українська мова в засобах масової комунікації”	4
Зміст дисципліни “Українська мова в засобах масової комунікації”	5
Питання для самоконтролю.....	11
Вказівки до виконання контрольної роботи	15
Варіанти контрольних робіт	16
Список літератури.....	20

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешиуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2603

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП